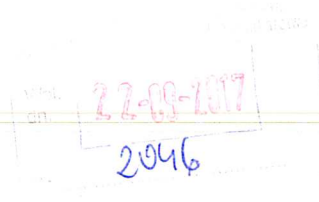

Lublin, 14 września 2017 r.

Prof. zw. dr hab. Marek Żmigrodzki
Wydział Politologii UMCS
w Lublinie

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Krzysztofa Dudy: „Rola demokracji
bezpośredniej w ewolucji systemu politycznego Konfederacji
Szwajcarskiej”, Poznań 2017, ss. 344.**

Kwestia roli i ewolucji demokracji bezpośredniej stanowi znaczące pole badawcze nauki o polityce. Jest to również ważny element dyskursu na temat istoty i specyfiki systemu demokratycznego we współczesnym świecie. Szwajcaria, będąc niewielkim państwem europejskim o małym znaczeniu geopolitycznym, to jednocześnie lider w skali światowej w wymiarze rozwoju systemu demokracji bezpośredniej. Biorąc pod uwagę fakt, iż nie ma jednego, uniwersalnego wzorca demokracji, wydaje się, iż jej forma bezpośrednia stanowi najbliższy ideałowi model sprawowania władzy przez suwerena. W Szwajcarii instytucje demokracji bezpośredniej funkcjonują na każdym szczeblu administracyjnym: federalnym, kantonalnym i lokalnym. Różnorodne formy demokracji bezpośredniej stanowią uzupełnienie systemów demokracji pośredniej, jednak rzadko są stosowane w sposób regularny. Tym samym, przykład systemu politycznego Konfederacji Szwajcarskiej jest bardzo interesujący i znaczący dla rozwoju badań dotyczących ewolucji współczesnej demokracji.

W obliczu powyższych uwarunkowań, wybór obszaru badawczego przez Autora niniejszej dysertacji doktorskiej wydaje się zasadny, a przedstawiona przez Niego autorska wizja problematyki demokracji bezpośredniej w Szwajcarii, stanowi bardzo interesującą i obszerną analizę.

Konstrukcja pracy jest logiczna i przejrzysta. Kryteria podziału na rozdziały i podrozdziały są wyraźne, zachowana została zasada rozłączności treści. Jediną sugestią jest wyłączenie podrozdziału "Perspektywy funkcjonowania demokracji bezpośredniej w Szwajcarii" z zakończenia i stworzenie oddzielnego rozdziału na ten temat. Wzbogaciłoby to wartość prognostyczną rozprawy.

Rozdział pierwszy dysertacji przedstawia istotę i specyfikę systemu demokracji bezpośredniej. Ta część pracy stanowi jej nieodzowny element. Wymiar teoretyczny jest bowiem wstępem do dalszej analizy problemu badawczego. Autor określił istotę i specyfikę demokracji bezpośredniej. Swój wywód rozpoczął od przedstawienia typologii systemów politycznych państw. Paradoksalnie, charakterystyka pojęcia demokracji, zawarta w opisywanym rozdziale jest zadaniem prostym z uwagi na wielość i różnorodność dostępnej literatury przedmiotu. Jednocześnie na docenienie zasługuje intelektualny wysiłek Autora, który wykazał się umiejętnością krytycznej analizy przywoływanych źródeł. Odnosił się on do klasycznej koncepcji badanego pojęcia, przedstawiając ewolucję jego rozumienia i znaczenia. Następnie, Autor określił specyfikę form demokracji obecnej we współczesnej literaturze przedmiotu. W kolejnej części rozdziału, dokonano analizy istoty demokracji bezpośredniej, powołując się na badaczy reprezentujących różne ośrodki badawcze i różne podejścia do omawianego zjawiska. Analizując formy demokracji bezpośredniej, Autor słusznie dokonał podziału na instytucję zgromadzenia ludowego, inicjatywy ludowej, referendum, weta ludowego oraz odwołania. Reasumując, rozważania teoretyczne zawarte w rozdziale pierwszym stanowią bardzo wartościowy element niniejszej rozprawy, określając podstawowe kategorie istotne w badaniu zjawiska demokracji bezpośredniej.

Rozdział drugi pracy poświęcono analizie szwajcarskiego systemu politycznego. Autor rozpoczął od określenia istoty systemu politycznego państwa. Uwzględnił tu główne definicje obecne w literaturze przedmiotu. Takie wprowadzenie, ułatwiło Autorowi analizę systemu politycznego Szwajcarii z uwzględnieniem siatki pojęciowej stosowanej w literaturze przedmiotu. W niniejszym rozdziale przeanalizowano funkcjonowanie systemu politycznego tego państwa uwzględniając instytucje demokracji bezpośredniej oraz jego uwarunkowania. Autor nie tylko dokonał w tej części krytycznej oceny dostępnej literatury, ale również zwizualizował swoją analizę w formie map, tabel i wykresów, co niewątpliwie wzbogaciło materiał badawczy. Specyfika systemu politycznego każdego państwa jest warunkowana jego historią, kulturą, pozycją geopolityczną i gospodarczą. Wszystkie te kwestie zostały uwzględnione w tej części niniejszej dysertacji. Oprócz tego, w rozdziale drugim dokonano również analizy poszczególnych organów władzy w Szwajcarii.

Dwa kolejne rozdziały rozprawy dotyczą form demokracji bezpośredniej uwzględnionych w Konstytucji Federalnej Konfederacji Szwajcarskiej z 18 kwietnia 1999 roku. Inicjatywa ludowa, to bardzo interesująca instytucja demokracji bezpośredniej w tym państwie, dająca obywatelom możliwość wpływu na rzeczywistość polityczną i tym samym na system polityczny i rolę międzynarodową Szwajcarii. Takie rozwiązanie ustrojowe nie tylko aktywizuje społeczeństwo w wymiarze politycznym, ale również ma swój wymiar psychologiczny. Obywatele czują bowiem potrzebę wpływu na najważniejsze sprawy państwa i w większym stopniu mogą czuć się odpowiedzialni i zaangażowani w życie polityczne Szwajcarii nie tylko na poziomie ogólnokrajowym, ale również (i przede wszystkim) lokalnym. Problematykę inicjatywy ludowej, Autor przeanalizował z uwzględnieniem podstaw prawnoprawnych - konstytucyjnych, technicznych aspektów tej formy demokracji bezpośredniej, oraz jej roli w ewolucji systemu politycznego tego państwa. Ujęcie danych w formie tabel i map powoduje, iż analiza jest bardziej klarowna i przystępna dla potencjalnego czytelnika.

Kolejny rozdział stanowi niejako kontynuację poprzedniego i dotyczy specyfiki referendum w Szwajcarii, jako instytucji najczęściej używanej w rozstrzyganiu spraw natury państwowej. Jest to najbardziej rozpowszechniona forma demokracji bezpośredniej, często stosowana w państwach demokratycznych. Jednak, Szwajcaria w tym wymiarze jest liderem w skali światowej. Częstotliwość stosowania instytucji referendum wynika z tradycji i przemian, które zachodziły w systemie politycznym tego państwa na przestrzeni kilku ostatnich stuleci. Autor dokonał podziału na referendum obligatoryjne i fakultatywne, co umożliwiło bardziej klarowną analizę problemu. Liczne tabele i wykresy zawarte w tej części dysertacji umożliwiają uchwycenie istoty i specyfiki instytucji referendum w Szwajcarii. Należy tym samym docenić wysiłek badawczy Autora, który dokonał selekcji i weryfikacji licznych danych statystycznych związanych ze stosowaniem i skutecznością tego instrumentu demokracji bezpośredniej w Szwajcarii.

Ostatnia część rozprawy przedstawia wynik badania ankietowego, mającego na celu uzyskanie odpowiedzi na pytanie dotyczące stosunku szwajcarskich parlamentarzystów względem instytucji demokracji bezpośredniej. Analiza przeprowadzona w tym rozdziale świadczy o dużym zaangażowaniu badawczym Autora. Sformułował on kwestionariusz, dobrał próbę do badania, oraz dokonał analizy uzyskanych wyników formułując wnioski. Wyniki badań przeprowadzonych przez Autora wnoszą nową jakość do literatury przedmiotu. Mogą one tym samym służyć, jako wartościowy materiał źródłowy.

Wykaz źródeł przedstawiony przez Autora wydaje się wystarczający, w wymiarze doboru i zróżnicowania dokumentów i opracowań. Autor wykazał się umiejętnością krytycznej analizy dostępnej literatury. Na uznanie zasługuje wykorzystanie źródeł obcojęzycznych.

We wstępie autor zawarł cel pracy, hipotezy badawcze, jej zakres tematyczny i czasowy, podstawy teoretyczne oraz metody i techniki badawcze. Hipotezy badawcze zawarte we wstępie zostały potwierdzone w dysertacji. Autor dowiódł, iż rola demokracji bezpośredniej w ewolucji systemu politycznego tego państwa jest znacząca. Stwierdził on jednak, że mimo sprawnego funkcjonowania systemu politycznego, nie jest on pozbawiony wad, które mogą powodować negatywne skutki. Autor sformułował hipotezy pomocnicze, mówiące o tym, iż rola instrumentów demokracji bezpośredniej w Szwajcarii w ostatnich latach systematycznie wzrasta. Weryfikując te założenia badawcze, Autor doszedł do wniosku, iż problemem systemu politycznego tego państwa jest malejąca frekwencja, co może powodować brak legitymizacji podejmowanych decyzji. Główny cel badania został zrealizowany, czyli określono rolę demokracji bezpośredniej w ewolucji systemu politycznego Szwajcarii.

Język pracy jest poprawny i zgodny z zasadami siatki pojęciowej stosowanej w nauce o polityce. W wymiarze technicznym, dysertacja jest napisana bezbłędnie. Należy docenić duży wkład intelektualny Autora w powstanie niniejszej rozprawy, a jej treść stanowi znaczący wkład do badań na temat roli demokracji bezpośredniej w systemach politycznych współczesnych państw.

Tym samym, sugeruję, by pracę Pana mgr Krzysztofa Dudy dopuścić do dalszych etapów procedury w postępowaniu doktorskim.

Prof. zw. dr hab. Marek Żmigrodzki

